

Bidrag till kännedomen om coleopterfaunan i norra delen av det nordsvenska barrskogsområdet — från insamlingar vid Pålkem.

II.

Av

EINAR WIRÉN.

I årgång 66, 1945, av denna tidskrift redogjordes för resultatet av coleopterinsamlingar i Pålkemtrakten — i Gällivare socken, Lappl. — under delar av somrarna 1941, 42 och 43. Utforskandet av samma område kom emellertid att fortsättas nära en månads tid även under sommaren 1944, varvid det visade sig, att coleopterfaunan därstädes fortfarande hade mycket nytt att bjuda på. Härmed följer en liten rapport om de år 1944 insamlade, ej förut observerade arterna jämte meddelanden om några tidigare fynd, som av olika anledningar ej blevo publicerade i föregående artikel om Pålkem.

Sommaren 1944 återfunnos också några av de intressantaste av de vid Pålkem tagna arterna, under det att flera andra ej kunde anträffas trots mycket sökande efter dem. Ett par iakttagelser i samband med dessa återfynd kunna kanske förtjäna ett omnämnande, men först och främst vill jag som ett allmänt omdöme om Pålkems coleopterfauna framhålla, att det är frapperande och överraskande, hur värmeälskande och troligen också värmekrävande en mycket stor del av dess arter är, trots förekomsten i norra Lappland. Dagdjuren äro i stort sett i verksamhet, i varje fall i livlig verksamhet, endast under varma dagar och många av dem blott under dygnets varmaste timmar. Kvälldsjuren förhålla sig ungefär på motsvarande sätt; de flyga i mängd och kunna håvas i antal från vegetationen under ljumma kvällar, även om någon vind skulle förekomma, men hålla sig dolda och stilla, när det är svalt. — Liknande iakttagelser göras visserligen i sydsvenska områden, men äro där mindre markanta och mera lättförklarliga. — Påfallande många av dessa i höga norden uppträdande insekter behöva tydligen en — om också kortvarig — hög sommarvärme samtidigt som både de själva och deras olika utvecklingsstadier förmå uthärda en lång, kall vinter och skarpa temperaturväxlingar.

Bland återfunna arter kunna nämnas:

- Amara erraticata* Duft. Tidigare endast känd i ett ex., som Lindroth fann i ett grustag. Denna art synes vara till en viss grad kulturskyende och anträffades icke inom det sammanhängande åker- och vallområdet vid Pälkem. Ett stycke från dessa kulturmarker finnes en isolerad myrodling med en liten hölada. Utanför sydsidan av denna lade växte på sju och en halv kvadratmeters yta en delvis av spillhö täckt, tät *Stellaria*-matta på den fuktiga, kalla myrjorden. Här funnos många ex. av *A. erraticata* tillsammans med talrika ex. av *A. lunicollis*, en del *A. communis* samt några ex. av *A. familiaris*. Två sällningar gävo här ej mindre än ett femtiotal *Amara*-ex., vilket visar, hur *Amara*-attraherande lokalen var. Samma plats saknade däremot flertalet av de inne å byområdets många myrodlingar vanliga insekterna; bland coleoptererna t. ex. *Harpalus aeneus*, *Patrobis assimilis* och *Pterostichus*-arter. *Amara erraticata*s kulturfientlighet förorsakades synbarligen ej av den med kulturen följande markförändringen utan troligen utav den därmed förknippade ändrade sammansättningen av kulturmarkens arthropodfauna.
- Phyllocladepa Sahlbergi* Luze är ett spillningsdjur, som nu återfanns i två ex.
- Philonthus Lederi* Epp. förekommer utan tvekan mycket sällsynt vid Pälkem och är i mindre grad synanthrop än någon av de andra i trakten funna större *Philonthus*-arterna, ja, den förefaller att vara fullständigt oberoende av den mänskliga odlingen och av människans husdjur. Så vitt det var mig möjligt att iakttaga, uppsökte den aldrig utlagda gräshögar, annat vegetabiliskt avfall eller trädgårdskomposter, men den lockades av skämd fisk, ehuru den endast en enda gång i ett ex. — 10/7 1942 — blev tagen å fiskätel nära en sjöstrand. Om man skulle våga ett antagande baserat på de hittills föreliggande, fåtaliga fynden, skulle man närmast — trots dess fiskdiet — få lov att betrakta *Philonthus Lederi* som ett skogsdjur, vars egentliga föda är okänd. Sommaren 1944 iordningställdes åtta med fisk betade åtelplatser inom byområdet och tre utanför detta. Massor av insekter infunno sig på åtelplatserna, men av *Philonthus Lederi* blott två ex., vilka båda kommo till en åtel utlagd på en naturskogsklädd del av Pälkemkäbbos nordsluttning. Det ena exemplaret fångades, när det en mycket solhet dag kom flygande och skulle slå ned på åteln. *Philonthus Lederi* flyger ungefär lika snabbt och lätt, som *P. rectangulus*, och tager också i värme gärna till vingarna, vilket kunde konstateras på de båda *Lederi*-exemplaren, som hemfördes levande och fingo utföra flygningar i ett stort rum.
- Lamophloeus muticus* F. En kall dag påträffades ganska många ex. tillfälligt inkрупna under löst sittande björkbark på de översta vedträen i en trave meterved. Under samma bark uppehöll sig knappast några larver och endast några få imagines av andra insekter.
- Upis ceramboides* L. var rätt talrik denna sommar och visade sig vara ett utpräglat dagdjur, ganska värmeälskande. Det var ej ovanligt att se den sitta och sola sig på svamphäradade björkstammar och två gånger mitt på dagen sågos ett par ex. äta av basidieskiktet på björktickor. *Upis* är en trög och långtifrån lättskrämd insekt med lugna reaktioner. Önskade man fånga en *Upis*, som satt några meter utom räckhåll på en grov stam, behövde man blott sakta peta till den uppifrån med ett spö, då den för varje gång brukade helt flegmatiskt flytta sig ned några decimeter. Ibland kunde något ex. efter beröring låta sig falla till marken eller blott ett stycke, för att sedan flyga undan eller landa på fridstöraren. Vid kyla eller regn sökte sig *Upis* alltid skydd, som den för det mesta fann under lagom lös bark.
- Callidium coriaceum* Payk. — år 1943 tagen i ett ex. av B. Rapp — svärmade detta år i avsevärt antal i hetaste middagssolen på ett upplag ved från gamla, utav mägeröta starkt angripna granar.

Nedan följer nu förteckningen över de för Pälketränkten nyfunna arterna. För determinering av åtskilliga av ifrågavarande arter tackas återigen hjärtligt alla de specialister, vilka så beredvilligt hjälpte till med artförteckningen i föregående uppsats om Pälkems coleopterer!

- Harpalus latus* L. Enstaka ex. — *Amara nigricornis* Thoms. 1 ex. 18/7 1944 i starkt solsken på en grov, av mörgröta angripen granstam. — *A. familiaris* Duft. Några ex.
- Pterostichus lepidus* Leske. 1 ex. 23/6, 2 ex. 1/7.
- Hydroporus rufifrons* Duft. 3 ex. 10/7 i en av en bäck genomfluten klarvattengöl invid Livasälven.
- Agathidium laevigatum* Er. Ett flertal ex.
- Ptenidium pusillum* Gyll. 5 ex. 14/7, 1 ex. 16/7. — *Millidium minutissimum* Ljungh. 5 ex. 14/7 i stallavfall med bläcksvamp vid foten av Keddevare, 1 ex. 5/7 vid kvällshävning i utkanten av Pälkems by. — *Acrotichis grandicollis* Mannh. Allmän. — *A. intermedia* Gillm. Allmän. — *A. silvatica* Rossk. Troligen rätt allmän. — *A. fascicularis* Hbst. Allmän. — *A. sericans* Heer. 1 ex. 16/7 1941.
- Proteinus macropterus* Gyll. 1 ex. 15/7. — *Omalium excavatum* Steph. — *Phloeonomus lapponicus* Zett. — *P. pusillus* Grav. Allmän. — *P. Sjöbergi* A. Strand. 1 ex. 8/7. — *Mannerheimia arctica* Mäkl. 1 ex. 26/6. — *Arpedium norvegicum* Munst. — *Acidota crenata* F. Lokal och rätt sällsynt. — *Coryphium angusticolle* Steph. 1 ex. 9/7. — *Trogophloeus bilineatus* Steph. 1 ex. 25/6. — *Astenus pulchellus* Heer. 1 ex. 26/6, 3 ex. 14/7, 1 ex. 15/7. — *Philonthus sanguinolentus* Grav. Lokal i gräskomposter — den 17/7 togos 12 ex. — *P. debilis* Grav. — *P. albipes* Grav. — *P. cephalotes* Grav. 1 ex. 9/7. — *Quedius xanthopus* Er. Enstaka ex. — *Q. unicolor* Kies. 1 ex. 17/7. — *Q. umbrinus* Er. 1 ex. 16/7. — *Mycetoporus Mulsanti* Gglb. 1 ex. 16/7 1942, 1 ex. 24/6 och 2 ex. 26/6 1944. — *Tachinus subterraneus* L. Ej sällsynt i gräskompost. — *T. corticinus* Grav. Allm. — *Oligota pusillima* Grav. 1 ex. 10/7, 2 ex. 18/7. — *Placusa tachyporoides* Waltl. 1 ex. 1/7, 2 ex. 6/7. — *Euryusa castanoptera* Kr. 1 ex. 14/7 vid sällning av lös bark från gamla sälgar och björkar. — *Atheta melanocera* Thoms. 2 ex. 1/7, 1 ex. 9/7. — *A. magniceps* J. Sahlb. 1 ex. 3/7. — *A. deformis* Kr. 1 ex. 9/7 1942. — *A. linearis* Grav. 1 ex. 25/6. — *A. depressicollis* Fauv. 1 ex. 26/6. — *A. palleola* Er. 1 ex. 9/7 1944 — ny för norra Europa. — *A. trinotata* Kr. 2 ex. 12/7. — *A. euryptera* Steph. 1 ex. 24/6 och 1 ex. 30/6 1941 samt 1 ex. 29/6 1944. — *A. laevicauda* J. Sahlb. 1 ex. 3/7. — *A. arenicola* Thoms. 1 ex. 15/7 och 1 ex. 18/7. — *A. parvula* Mannh. 1 ex. 15/7. — *Phloeodroma concolor* Kr. 1 ex. 5/7, 1 ex. 6/7, 2 ex. 10/7, 1 ex. 11/7 — samtliga under lös björkbark. — *Ocyusa prociua* Er. 1 ex. 29/6. — *Oxyroda opaca* Grav. 2 ex. 2/7. — *O. elongatula* Aubé. 1 ex. 24/6. — *O. funebris* Kr. 1 ex. 26/6. — *Aleochara moerens* Gyll. v. *brunnipennis* Motsch. 1 ex. 28/6, 1 ex. 9/7.
- Euplectus signatus* Reich. Ej sällsynt. — *Tyrus mucronatus* Panz. Enstaka ex.
- Acritus nigricornis* Hoffm. 1 ex. 5/7. — *Gnathoncus punctulatus* Thoms. 1 ex. 3/7, 1 ex. 14/7. — *Hister duodecimstriatus* Schrk. a. *quatuordecimstriatus* Gyll. 6 ex. i växtkompost vid Pälkems by.
- Cantharis rufa* L. v. *liturata* Fall. Allmän. — *C. figurata* Mannh. Allmän. — *Rhagonycha limbata* Thoms. Allmän.
- Elater borealis* Palm. Av denna helt nyligen beskrivna, vackra art togos två honor, den ena 5/7 och den andra 14/7. Båda dagarna voro mycket varma och dessa *Elater*-exemplar uppträdde under den hetaste tiden på dagen, då de kommo flygande och slogo ned på de avsågade ändarna av björkved i en stor trave, som stod vid Pälkems arbetsstuga. De två exemplaren fångades alltså på olika dagar men under alldeles lika förhållanden. — *Hypnoidus arcticus* Cand. 2 ex. 3/7, 1 ex. 14/7 i försumpad blandskog vid Vitträsk. — *Limonius minutus* L. 1 ex. 4/7. — *Corymbites cupreus* F. v. *aeruginosus* F. Av denna för Sverige nya art erhöles — troligen endast på grund av förbiseende — blott ett

- enda ex., en hona. Den togs nordväst om Pålkems »hemberg» under hävning efter *C. melancholicus*, som jag önskade få en serie utav, och blev vid fångsten utan granskning tagen för ett grönt ex. av denna art.
- Cyphon padi* L.
- Dermestes murinus* L. Flera ex. i byn.
- Meligethes hebes* Er. 1 ex. 29/6. — *Epuræa biguttata* Thunb. Allmän. — *E. oblonga* Hbst. 1 ex. 14/7.
- Monotoma brevicollis* Aubé. 1 ex. 14/7. — *M. longicollis* Gyll. 2 ex. 14/7, 1 ex. 15/7.
- Pteryngium crenatum* F. 4 ex. på undersidan av en stor granticka uppe på norra Storspiken. — *Micrambe abietis* Payk. Enstaka ex. — *Cryptophagus corticinus* Thoms. 1 ex. 26/6.
- Mycetophagus piceus* F. 1 ex. 23/6.
- Scymnus suturalis* Thunb. 1 ex. 23/7. — *Adonia variegata* Goeze. 1 ex. 24/7 1943. — *Anisosticta strigata* Thunb. Ett mycket stort ex. 7/7. — *Paramysia oblongoguttata* L.
- Cis alni* Gyll. 1 ex. 8/7.
- Anobium emarginatum*. 1 ex. 29/6.
- Ptinus villiger* Rtt. Några ex.
- Salpingus bimaculatus* Gyll. Ett kvällsflygande ex. togs i Pålkem 1/7.
- Tetratoma ancora* F. 1 ex. 25/6 på Storspiken. — *Orchesia fasciata* Ill. 1 ex. 3/7.
- Hypophloeus suturalis* Payk. 1 ex. 14/7, 1 ex. 15/7.
- Aphodius depressus* Kugel.
- Toxotus cursor* L. Enstaka ex. på tallplantor. — *Evodinus interrogationis* L. Allmän i Trollius' blommor. — *Acmaeops marginata* F. **a. spadicea** Schils. *A. spadicea* ny för Skandinavien. Ett ex. 20/7 på en gammal granstam. — *Monochamus sartor* F. eller *Rosenmülleri* Cederhj.? Den 1/8 1943 sågo B. Rapp och jag rätt många ex. under deras svärmning å ett stockupplag ett par km. öster om Granberget. År 1944 svärmade den under varmaste delen av heta dagar kring ett granvedsupplag inne i Pålkem. Som de ståtliga bockarna utan närmare granskning uppfattades såsom stora ex. av den vanliga *sutor*, blevo endast ett fåtal av dem tillvaratagna. — *Acanthocinis aedilis* L. Ett par ex.
- Plateumaris weisei* Duviv. 1 ex. 7/7 vid kanten av en liten bäck några km. väster om Pålkems by. — *Cryptocephalus distinguendus* Schneid. 1 ex. 30/7. — *Chaetocnema concinna* Marsh. 1 ex. 15/7. —
- Anthrribus albinus* L. Enstaka ex. — *Brachytarsis scapularis* Gebl. 1 ex. 29/6 1941 och 1 ex. 30/6 1944.
- Coenorhinus longiceps* Thoms. 1 ex. 14/7. — *Sitona decipiens* Lindb. 1 ex. 30/6. — *Phytonomus arator* L. 1 ex. 3/7.

Med detta tillskott har antalet kända coleopterarter i Pålkemtrakten stigit till 848, vilket torde vara betydligt mera, än man ansett sig kunna vänta inom ett så nordligt område utan fjäll. Den verkliga artsiffran, som ett fåtal ganska kortvariga inventeringar aldrig förmår uppnå, är givetvis icke heller känd genom mina undersökningar. Även om alltså en hel del återstår att utforska, är det likväl min förhoppning, att de ovan redovisade insamlingarna torde ha varit av sådan omfattning, att de kunnat giva en ganska säker föreställning om coleopterfaunan både i Pålkemtrakten och i likartade nordsvenska skogsområden.